

ESTI NSV
HARIDUSMINISTEERIUM

AASPERE 8-KL. KOOL

202102 RAKVERE RAJON

AASPERE

TELEFONID:

DIREKTOR 928-02
ÕPET. TUBA 928-63

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ
ВОСТОЧНОЙ ССР

ААСПЕРЕСКАЯ 8-ЛЕТН. ШКОЛА

202102 РАКВЕРЕСКИЙ РАЙ

ААСПЕРЕ

ТЕЛЕФОНЫ:

ДИРЕКТОР 928-02
УЧИТЕЛЬСКАЯ 928-63

31.05 1985

nr. 358

Rakvere Rajooni RSN Täitevkomitee

Teie nr.

Akt Suure Isamaasõjaga
seotud ajaloomalestise kohta

1. Aaspere vennashaud.

2. Asukoht: Rakvere raj. Haljala k/n. Kolhoos "Viru".

3. Malestussammas pustitati 1945. aastal, punane puust obelisk viisnurgaga tipus. 1949. aastal asendati see kivist malestussambaga, mille ette paigaldati 9. mail 1973. aastal kivist malestustahvel.

Malestussambal oli järgmise sisuga tekst:

IGAVENE AU KANGELASTELE

KES LANGESID VÕITLUSES NÕUKOGUDE KODUMAA EEST

1941.-1945.a.

Vennashaua suurus on 5 x 10 m. Vennashaua koht on valitud suvaliselt. Otsest Aaspere pargi territooriumil ühtegi langenut ei olnud. Kõik on sinna ümber maetud. Ümbermatmise toimus 1945. aastal. Maetud on tolleaegse Aaspere valla territooriumil kolme hukkunud sõjaväelase ja ka okupatsiooni ajal fašistide poolt Aaspere vallas maha lastud rahulike elanike põrmud.

4. Vennashauale suunab Aaspere mõisa juures asuval ristmikul teeviit tekstiga: "Aaspere vennashaud - 0,3 km".

5. Suure Isamaasõjaga seotud ajaloomalestise juures toimuvad järgmised üritused:

* Langenute meenutamine tarkusepäeval, lilled panek koolipere poolt.

* Matkaruppide poolt matkade "Tere, sügis", "Tere, talv", "Tere kevad" alustamine või lõpetamine.

* Kogu koolipere poolt oktoobripühade ja armeeastapäeva puhul pärgade panek vennaskalmule.

* Võidupäeva eelõhtul miiting, lilled, pärgade jne. asetamine vennaskalmule ning seejärel võidupüha teatejooks "Viru" kolhoosi töötajate ja "Viru" kolhoosi territooriumil asuvate koolide (Aaspere 8.-kl. Kooli, Annikvere 8.-kl. Kooli ja Haljala Keskkooli) võistkondade vahel.

* 8. klassi lõpuõhtul iga lõpetanu viib oma poolt mälestuslilled vennaskalmule.

6. Vennashauda hooldavad Aaspere 8.-kl. Kooli õpilased.

7. Ajaloomalestise umbrus on korrastatud.

Akti koostaja: *U. V. V. V.*

Akti koostamise kuupäev: 31. mail 1985. a.

«Christiana» 77 - 248 2000

VI. AJALOOListED ANDMED

- a) {
- arheoloogiamälestised — tekkelugu, kelle poolt ja millal toimusid uurimised.
 - ajaloomälestised — tekkelugu: lühike iseloomustus sündmustest ja isikutest, millega või kellega seoses omandas objekt mälestise iseloomu.
 - arhitektuuri- ja monumentaalkunstimälestised — autor, teostaja, tellija, loomise ajalugu.

Haljala k/n Aaspere mõisa juures asuv vennashaud on tekkinud 1945. a., mil siia maeti ümber 3 1941-1944. a. langenud nõukogude sõjaväelast ning fašistide poolt hukatud kohalikud elanikud.

Suure Isamaasõja puhkemisega 22.VI 1941. a. aktiviseerus kogu Eestis kodanlike natsionalistide tegevus. Ka Aaspere, Palmse ning Haljala valla alal tekkis suurem "metsavendade" grupp leitnant A. Rebase juhtimisel. "Metsavennad" tapsid kohalikke aktiviste ning tungisid kallale väiksematele sõjaväeüksustele. Nende ohvriks langes nii med.teenistuse polkovnik M. Beilin kui teisi võitlejaid. Juuli algul põletati Rebase salga poolt maha Palmse ning Aaspere vallamajad ning tapeti mitmed rahva-kaitsesgrupi võitlejad. Samuti hukati juba enne saksa regulaarvägede saabumist hulk kohalikke aktiviste. 28. juulil tungiti Soobri metsaväe teel kallale 16 mehest koosnevale Punaarmee autovoorile ning hävitati see. Kodanlike natsionalistide tegevus külvas segadust rinde tagalas ning takistas kaitse organiseerimist.

Seetõttu hõivasidki saksa 254. jalaväediviisi eelüksused praktiliselt lahinguta 6. augustil 1941. a. Aaspere valla. Ka 1944. a. ei toimunud Aaspere vallas suuremaid lahinguid. Saksa väed olid plaani "Aster" alusel 20.-21. septembriks Eestist suuremalt jaolt välja viidud.

Soome lahe rannikul pealetungi arendava 117. laskurkorpuse 62. diviisile, kes 21. septembril vabastas Haljala - Aaspere piirkonna, osutasid vastupanu vaid üksikud metsadesse jäänud politseipataljonide allüksused ning kohaliku OK võitlusgrupid. Nii toimusid küllaltki ägedad kokkupõrked 26. septembril 1944 Valgjõe piirkonnas, endise Palmse vallamaja juures jm.

Aaspere vennashauale paigaldati 1945. a. punane puust obelisk viisnurgaga tipus. 1949. a. asendati see graniidist mälestussambaga, mille ette paigaldati 1973. a. kivist mälestustahvel.

VII. MÄLESTISE KIRJELDUS

a)	{	arheoloogiamälestis	— kultuurkihi iseloomustus, tähtsamad leiud.
		ajaloomälestised	— mälestise iseloomustus, memoriaaltahvli olemasolu, tekst ja paigaldamise aeg.
		arhitektuurimälestised	— planeeringu, kompositsioonilis-ruumilise struktuuri ja konstruktioonide peamised iseärasused; fassaadide ja interjööride dekoori iseloomustus; maalide, skulptuuride, tarbekunstiteoste olemasolu; ehitusmaterjal, põhilised mõõtmed.
		monumentaalkunstimälestised	— kompositsiooni ja koloriidi peamised iseärasused; tekstid, materjal, tehnika, suurus.

Samba ees on punasest graniidist hauaplaat. Pikkus 0,97 m ja laius 0,66 m. Plaadi serev on poleeritud, tähed on välja raiutud ja samuti poleeritud.

Tekst:	MED. TEEN. POLKOVNIK	3 cm
	BEILIN	6,5
	Miron Lvovi p.	5
	langenud 1.08.1941	3

- - -

Kapten
Vaganov
Sergei Aleksei p.
langenud 25.09.1944

- - - -

Reamees
Zahharov
Grigori Stepani p.
langenud 3.08.1941

Treppalusel obeliskikujuline mälestussammas. Mälestussammas on hal-
list graniidist. Mõõdud: treppalus: I

2.40 x 1.45 (m)
II 2.07 x 1.24 (m)
III 1.63 x 0.80 (m)

obelisk: 1.80 x 0.96 x 0.35 (m)

Samba ülaosas viisnurk (∅ 35 cm).

Viisnurgast allpool väljaraiutud plaat (62 x 50 cm), millel tekst:

Igavene au
kangelastele kes
langesid võitluses
Nõukogude
kodumaa eest
1941 - 1945

b) mälestise ühiskondliku, teadusiik-ajaloolise ja kunstilise tähtsuse üldine hinnang.

Ajaloolise tähtsusega kui Suures Isamaasõjas langenud Nõukogude võitlejate vennashaud.